

tendința de scurtare a vocalelor lungi nu trebuie înțeleasă ca fiind datorată numai limbii române; în dialectele cehe din care provin graiurile cehe băănățene (de pildă, în dialectul ceh central) <sup>1</sup> fenomenul scurtării cantității lungi a vocalelor este frecvent. Dimpotrivă, vocalele scurte pot deveni prin lungire nu numai vocale semilungi, dar și vocale lungi. Astfel, etim. *o* scurt sub accent a fost înregistrat *ò, ó* în cuvinte ca: *bòži duha* (E.II), *bóži duha* (E.I, IV) „curcubeu“, *klóboúk* (E.II) „pălărie“.

Pentru scurtarea vocalelor lungi există, de altfel, premise fiziologico-articulatorii <sup>2</sup>. În limba cehă literară, ca și în dialecte, vocalele închise *ú, í* pot deveni scurte sau semilungi în urma faptului că durata lor de pronunțare este, în general, mai scurtă, în comparație cu celelalte vocale (*ú* = 12—14 sutimi de secundă, *í* = 14—20 sutimi de secundă, față de *á* = 19—30 sutimi de secundă). În lumina acestei observații se explică, credem, de ce vocala lungă *á* apare cel mai frecvent ca vocală cu semilungime <sup>3</sup>: durata ei de pronunțare fiind aproape dublă în raport cu *ú, í*, scurtarea ei parțială reprezintă o nivelare cantitativă între *á* și *ú, í* lungi (Expresia cifrică a acestei nivelări ar fi 12,25 sutimi de secundă — adică 24,5 : 2 — ceea ce este egal cu media valorii cuprinse între 12—14 sutimi). Din acest motiv *á* este perceput incomparabil mai distinct decât *ú, í*, a căror scurtare parțială reprezintă la valoarea medie 6,5, respectiv 7,75 sutimi de secundă. În același timp, constatarea lui Gh. Ciplea <sup>4</sup> că *ú, í* apar mai rar ca vocale semilungi în aceste graiuri — în comparație cu *á* — este pe deplin justificată teoretic: semilungimea acestora este, în fond, extrem de apropiată de durata pronunțării vocalelor scurte, din care cauză trecerea lui *ú, í* la stadiul intermediar al semilungimii nu mai are loc.

2. **Accentul.** Ca și în limba cehă comună, accentul este fixat pe prima silabă și nu își schimbă locul în cursul flexiunii: *žena* (E., B., G., R., Ș.) „femeie“, *vostavám* (E. II) „locuiesc“ *brabčák* (R.I) „vrabie“, *krumpáč* (G.II, IV) „tîrnăcop“.

Prepozițiile cu element vocalic atrag asupra lor accentul cuvîntului pe care îl preced: *do Bošňaku* (E.II, G.III, R.I) „la Moldova-Nouă“, *na Bigru* (E.II, G.IV) „la Bigăr“. Formele verbului auxiliar *bít* care servesc la formarea timpului trecut al verbelor, la fel ca și cele care formează modul condițional (*bich, bis...*), sînt atone. Fără accent sînt și formele scurte ale pronumelor: *dej mu to* (E.III) „dă-i-o!“ . Cuvintele atone alcătuiesc o unitate tonică cu cuvîntul accentuat precedent: *bil sem* (E.II) „am fost“, *šli sme* (E.II, IV; R.II) „am mers“.

3. **Vocalele a, á.** Graiul de la Gîrnic, Bigăr, Ravensca și Șumița păstrează neschimbat în unele cuvinte *a* după consoană palatală (*‘a*): *sršan* (G.II; Ș.I; R.II, IV; B.I, II) „o specie de viespe“, pl. *sršani* (R.II, IV), *řešato* (G.I, II; B.I, II; Ș.II; R.II, IV) „ciur“. Acest fenomen caracterizează dialectul

<sup>1</sup> J. Haller, *Popis a rozbor lidové mluvy v pěti podřipských obcích*, Praga, 1932, p. 83 și urm.

<sup>2</sup> B. Hála, M. Sovák, *Hlas-řeč-sluch*, ed. III, Praga, 1957, p. 166, 175.

<sup>3</sup> Gh. Ciplea, *art. cit.*, p. 216.

<sup>4</sup> *Ibidem*